

Ruimte voor ondernemerschap

Economische visie
2020 - 2030

Sint-Michielsgestel
geeft ruimte

Inhoud

1.	Inleiding	3
1.1	Samenhang met ander beleid	3
1.2	Leeswijzer	4
2.	Economische structuur	5
2.1	Hoe staan we ervoor?	6
2.2	Kenmerken van onze dorpen	6
2.3	Actuele ontwikkelingen.....	7
3.	SWOT analyse	9
4.	Wat leeft er bij onze ondernemers?	10
4.1	Aantrekkingskracht van de gemeente.....	10
4.2	Stimuleren sectoraal vestigingsklimaat	10
4.3	Arbeidsmarkt	10
4.4	Duurzaamheid en innovatie	10
4.5	Vitale centra	10
4.6	Samenwerking	11
5.	Visie 2030	12
5.1	Ambitie 1: Ruimte voor passende bedrijfslocaties	13
5.2	Ambitie 2: Ruimte voor een evenwichtig en gecentraliseerd aanbod van detailhandel- en horecavoorzieningen.....	14
5.3	Ambitie 3: Ruimte voor duurzame en innovatieve bedrijvigheid	15
5.4	Ambitie 4: Ruimte voor het benutten van kansen in de vrijetijdseconomie	16
5.5	Ambitie 5: Ruimte voor samenwerking	17
6.	Actieprogramma	19

1. Inleiding

In het Coalitieakkoord 2018 – 2022, 'Verantwoordelijkheid nemen en ruimte geven', spreekt de gemeente de ambitie uit om de economische positie van Sint-Michielsgestel te behouden en verder te versterken. Onder de slogan 'Sint-Michielsgestel geeft ruimte' zetten we bovendien in op een stevige samenwerking met ondernemers, onderwijs en inwoners. Deze nieuwe rol vraagt een nieuwe visie.

De nieuwe economische visie biedt ruimte voor initiatieven uit de samenleving. Daarom hebben we in het traject naar deze visie toe uitgebreid gesproken met verschillende ondernemers die in onze gemeente gevestigd zijn. Dit document vormt hiervan het resultaat.

Werken aan een stabiele economische basis kunnen we als gemeente niet alleen en dat willen we ook helemaal niet. Met deze herziene economische visie vertrouwen we erop dat we samen met de ondernemers inzetten op zaken waar daadwerkelijk behoefte aan is en zo bouwen aan de economische positie van onze gemeente. De uitvoeringsagenda, met daarin de actiepunten voor de komende twee jaar, heeft immers de meeste kans van slagen als het uitvoering geeft aan zaken waar energie in zit vanuit de samenleving. De termijnen van tien jaar voor de visie en twee jaar voor het actieplan zijn relatief kort. Dit is een bewuste keuze, zodat we flexibel kunnen insprijngen op initiatieven vanuit onze gemeenschap.

De directe invloed van de gemeente op het functioneren van economie en arbeidsmarkt is – ten opzichte van macro-economische ontwikkelingen, beleid van hogere overheden, inzet van bedrijven, werknemers en consumenten zelf, etc. - beperkt. Als gemeente kunnen we daarbij verschillende rollen vervullen. Soms is het nodig om te initiëren zaken los te trekken, op andere momenten stimuleren en faciliteren we vooral met als doel om opgaven samen op te pakken. Tot slot moeten we soms juist loslaten om initiatieven vanuit de samenleving de ruimte te geven.

De kunst is deze rollen effectief uit te voeren en de (per definitie beperkte) menskracht en middelen zo gericht mogelijk in te zetten om de gewenste economische activiteiten te realiseren. Daarnaast zijn er opgaven die op regionaal niveau worden uitgevoerd, waarbij de gemeente moet bepalen hoe proactief of reactief ze daaraan wil bijdragen (wat ze wil halen c.q. brengen, inclusief de bijbehorende kosten en baten).

1.1 Samenhang met ander beleid

Onze lokale economie en arbeidsmarkt worden niet alleen bepaald door economisch beleid. Vrijwel alle beleidsterreinen beïnvloeden, net zoals de lokale economie en arbeidsmarkt, de leefbaarheid en zijn van invloed op onze ondernemers en beroepsbevolking. Zo zijn onder andere wonen (o.a. groeiperspectieven in dorpskernen), arbeidsmarkt (werkloosheid en vacatures), mobiliteit (externe en interne bereikbaarheid), en duurzaamheid direct van belang.

Aangezien deze thema's elders zijn belegd, wordt er in deze visie niet apart aandacht aan besteed, met uitzondering van duurzaamheid, dat een directe invloed heeft op de bedrijfsvoering van bedrijven.

- Wonen: in de Woonvisie geven we in grote lijnen aan waar we als gemeente heen willen met het woonbeleid. De beleidskeuzes worden verder uitgewerkt in een uitvoeringsnota, daadwerkelijke woningbouwprojecten en een integrale gebiedsaanpak. De aandachtsgebieden vanuit economisch perspectief zoals het omgaan met onder andere het financiële klimaat, krimp, vergrijzing en ontgroening van de inwoners, en huisvesting voor jongeren nemen we in de uitvoering daarvan mee.
- Arbeidsmarkt: de ondersteuning van mensen die hulp nodig hebben bij het vinden van werk (uitkeringsgerechtigden, mensen met een arbeidsbeperking, pas afgestudeerden) en van

bedrijven bij het vervullen van vacatures wordt op regionaal niveau opgepakt via Werkgeversservicepunt en verschillende projecten onder de vlag van Agrifood Capital Werkt!.

- Bereikbaarheid: dit pakken we op via het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan en het daarbij behorende uitvoeringsprogramma.
- Duurzaamheid: momenteel is een duurzaamheidsvisie en –actieplan in ontwikkeling.

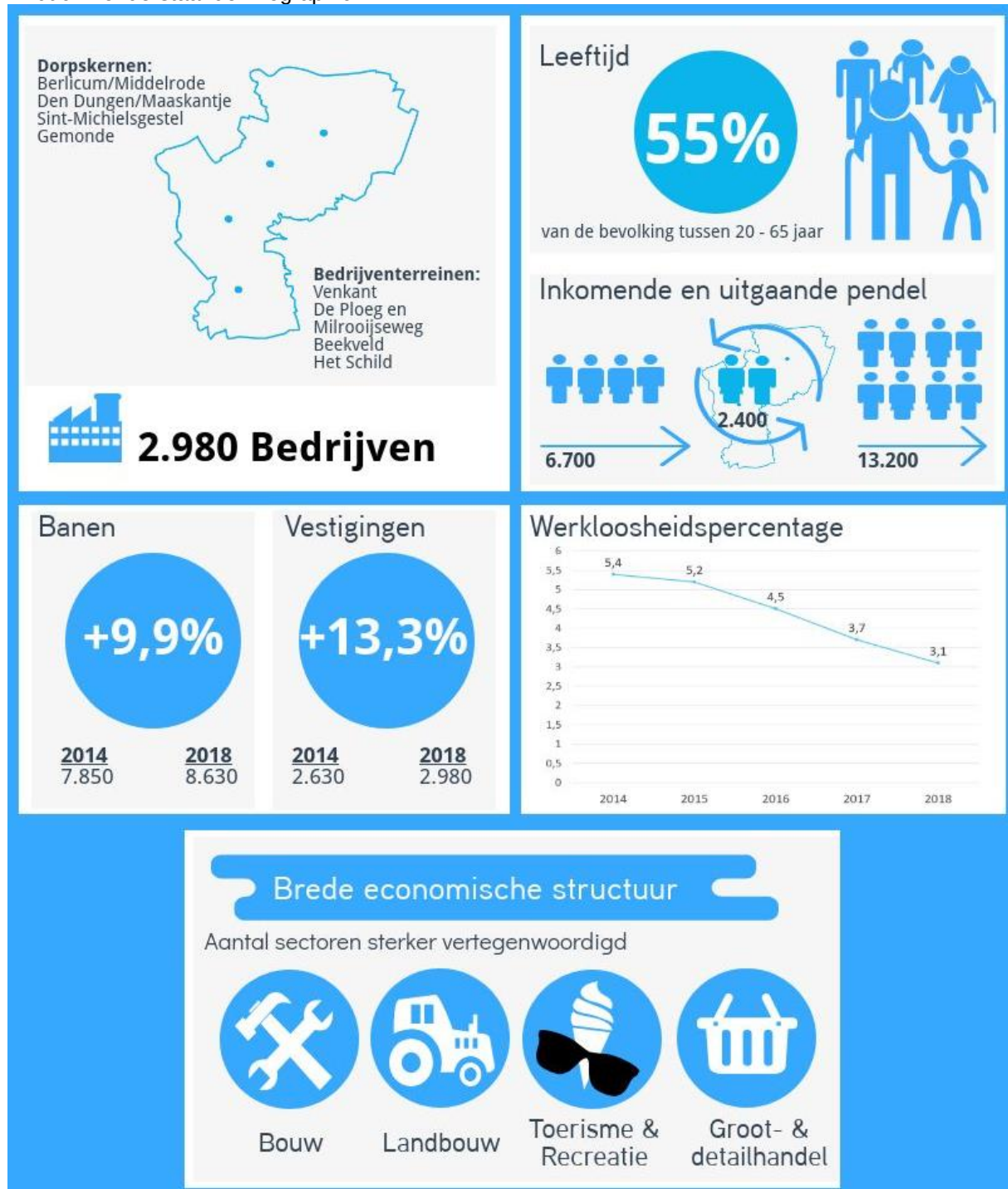
Hoewel we in deze visie bovenstaande thema's niet apart behandelen, is het een absolute noodzaak om in de totstandkoming van beleid en vooral ook uitvoering gezamenlijk op te trekken.

1.2 Leeswijzer

Om tot een heldere selectie van ambities voor een goed vestigingsklimaat te komen, starten we deze visie met een schets van de huidige economische structuur van de gemeente. Op grond van up-to-date gegevens kijken we naar factoren waar we op voort kunnen bouwen en punten die we moeten verbeteren. Een samenvatting daarvan is te vinden in hoofdstuk 2, de uitgebreide analyse vindt u in de bijlage. Op grond daarvan benoemen we vijf ambities waar we met de economische visie op inzetten. Deze worden vervolgens uitgewerkt in een actieprogramma voor 2019-2020.

2. Economische structuur

Wanneer we kijken naar de economische structuur en ontwikkeling van gemeente Sint-Michielsgestel zien we een aantal positieve ontwikkelingen, maar ook aandachtspunten. Hier is een uitgebreide analyse van gemaakt die u vindt in de bijlage. Een weergave van enkele kenmerken van onze economische structuur en de economische ontwikkeling van Sint-Michielsgestel in de afgelopen jaren vindt u in onderstaande infographic.

2.1 Hoe staan we ervoor?

In de periode 2014 – 2018 is de economie in Sint-Michielsgestel zowel in het aantal vestigingen als in het aantal arbeidsplaatsen gegroeid. Het aantal starters is licht gestegen en het aantal werklozen sterk afgenomen en ligt lager dan het regionaal gemiddelde. Ca. 30 procent van alle arbeidsplaatsen wordt ingevuld door inwoners van de gemeente Sint-Michielsgestel. Er is een negatief pendelsaldo: voor een groot deel van de werkgelegenheid en arbeidspotentieel zijn we afhankelijk van omliggende gemeenten.

Een aantal ruimtelijk geconcentreerde activiteiten vertegenwoordigt het merendeel van de werkgelegenheid en bepaalt samen in belangrijke mate het economisch profiel en het vestigingsklimaat van de gemeente:

- Handel (waaronder groot- en detailhandel)
- Landbouw
- Bouwnijverheid
- Toerisme & recreatie

De algehele trend van verdienstelijking is ook merkbaar in ons profiel. De dienstverleningssector is eveneens sterk vertegenwoordigd, maar kent een enorme diversiteit in expertise en omvang. De lokale economie is zowel in de breedte (verscheidenheid in sectoren), diepte (verdieping van sectoren) en omvang (werkgelegenheid en aantal bedrijven) gegroeid.

De economische groei van Sint-Michielsgestel komt in de toekomst waarschijnlijk onder druk te staan door de toenemende demografische (grijze) druk. Niet alleen zal daardoor de beroepsbevolking afnemen, maar met een gemiddelde leeftijd van 45,6 jaar onder ondernemers is bij ontbrekende opvolging vanuit de bedrijven een afname van het aantal vestigingen en daarmee arbeidsplaatsen denkbaar.

2.2 Kenmerken van onze dorpen

Sint-Michielsgestel is een aantrekkelijke woongemeente en biedt, als groen buitengebied rondom de stad 's-Hertogenbosch, een groen en landelijk alternatief ten opzichte van de stad als vestigingsplaats. De gemeente heeft verschillende dorpskernen. Elke dorpskern heeft zijn eigen karakter, identiteit, voorzieningenniveau en uitdagingen.

Sint-Michielsgestel

De dorpskern Sint-Michielsgestel telt ruim 10.000 inwoners. Er wordt momenteel hard gewerkt aan de ontwikkeling van een nieuw dorpshart. Daarmee wordt het centrumgebied aangepast aan de huidige maatschappelijke en economische behoeften van de inwoners, bezoekers en ondernemers.

Er zijn relatief veel winkels in verhouding tot het inwonertal en de variatie van het winkelbestand in Sint-Michielsgestel is vergelijkbaar met het landelijk gemiddelde. De detailhandel heeft voornamelijk een lokaal verzorgende functie. Het winkelbestand is niet compact in het centrum gesitueerd, hoewel hier met het nieuwe centrumplan wel op in wordt gezet.

Het bedrijventerrein Venkant maakt onderdeel uit van Sint-Michielsgestel. Dit bedrijventerrein is ca. 11 hectare groot. Veel objecten zijn ontwikkeld met ruime bedrijfswoningen. De Venkant is een verouderd terrein en kent een parkeerproblematiek. Door ondernemers wordt bovendien aangegeven dat het onderhoud van wegen, bermen en openbare ruimte nog een kwaliteitsslag verdient. Het terrein is daarentegen goed bereikbaar vanuit de snelweg.

Berlicum/Middelrode

Dit is bij uitstek een forensendorp. Hoewel een groot deel van de beroepsbevolking werkzaam is buiten de gemeente, zorgt diensten- en bouwsector voor de nodige werkgelegenheid. Daarnaast zijn er in Berlicum relatief veel ZZP-ers gevestigd.

Er wonen ca. 9.700 mensen (CBS) in Berlicum. Het winkelaanbod is iets kleiner dan Sint-Michielsgestel. Ook in Berlicum wordt hard gewerkt aan het versterken van het centrum door onder andere het Mercuriusplein te transformeren naar een aantrekkelijk plein met mooie groene elementen en aangrenzende woningbouw.

Berlicum heeft drie terreinen voor haar bedrijvigheid, namelijk Beekveld, De Ploeg en Milrooijseweg. Samen goed voor zo'n 13 hectare. Ook deze terreinen zijn in meer of mindere mate gedateerd. De Ploeg en Milrooijseweg betreffen groene terreinen die zich niet direct kenmerken als traditionele bedrijventerreinen. Beekveld heeft meer gemengde bebouwing. Ook hier geven ondernemers aan dat de openbare ruimte, wegen en bermen aandacht verdienen. Beekveld kent een goede ontsluiting op de hoofdweg in tegenstelling tot De Ploeg en Milrooijseweg. Alle terreinen hebben onvoldoende parkeergelegenheid.

Den Dungen/Maaskantje

Het voorzieningenniveau van Den Dungen ligt lager dan in Sint-Michielsgestel en Berlicum. Dit is te verklaren door het lagere inwoneraantal van ca. 6.200 inwoners (inclusief Maaskantje).

Er is voor Den Dungen een ruimtelijke visie opgesteld om de dorpskern levendiger en daarmee ook leefbaarder te maken. Uitgangspunt is om te komen tot een compact centrum, waarbij er dus ingezet wordt op verplaatsing naar en vestiging van nieuwe voorzieningen (winkels) richting het centrum. Op dit moment is er sprake van leegstand in Den Dungen en door in te zetten op winkelaanbod (en gerelateerde (commerciële) voorzieningen) dat elkaar versterkt, kunnen we de leefbaarheid van het dorp borgen voor de toekomst.

't Schild is het bedrijventerrein van Den Dungen en is het minst gedateerde bedrijventerrein van de gemeente. Hoewel het een goede doorstroming heeft richting snelweg, is de bereikbaarheid minder goed dan bijvoorbeeld de Venkant, door de smallere wegen die naar de Dungense brug (richting snelweg) leiden. Het terrein kent verder eveneens een parkeerproblematiek.

Gemonde

De kleinste dorpskern van de gemeente is het kerkdorp Gemonde. Hier wonen ca. 2.200 mensen. De dorpskern kent een laag voorzieningenniveau. Ruimtelijk gezien is er niet echt sprake van een duidelijk herkenbaar centrum door de aanwezige lintbebouwing. Het is een ruim opgezet dorp wat een sterke samenhang heeft met het buitengebied. Daarnaast is er een sterke sociale samenhang, dat onder andere te zien is uit verschillende leefbaarheidsprojecten die zijn opgezet door de inwoners.

2.3 Actuele ontwikkelingen

Fysieke ontwikkelingen centrumgebieden

Er wordt in de verschillende dorpskernen gewerkt aan het vernieuwen van de centrumgebieden. In Sint-Michielsgestel wordt hard gebouwd aan het nieuwe centrum, maar ook in Berlicum is men van start gegaan. Voor Den Dungen leggen we in oktober (2019) de centrumvisie voor aan de gemeenteraad.

Vitale dorpskernen niet alleen een economisch perspectief maar ook leefbaarheidsperspectief

Het behoud van het voorzieningenniveau heeft niet alleen een economische basis. Leefbaarheid van de dorpskernen en sociale cohesie juist daarin van belang. Juist die leefbaarheid is een belangrijk uitgangspunt in onze gemeente. De gemeente werkt hard aan het tegengaan van leegstand in de dorpskernen door nieuwe invulling voor lege panden te vinden, al dan niet met dezelfde functie.

Implementatie omgevingswet (pilots)

Hoewel de implementatie van de omgevingswet niet uniek is aangezien het landelijke wetgeving betreft, gaat de gemeente Sint-Michielsgestel hier voortvarend mee aan de slag en kijken we nadrukkelijk naar de mogelijkheden om hier lokaal mee te experimenteren met onze inwoners en ondernemers. De

nieuwe omgevingswet sluit immers goed aan op onze eigen ambitie om ruimte te geven aan initiatieven uit de samenleving.

Inhaalslag woningbouw

Er is inmiddels een aanjaagteam sociale woningbouw, waarin de gemeente Sint-Michielsgestel samen met de woningbouwcoöperaties een aantal plannen voor sociale woningbouw voortvarend oppakt. Dit naast de al lopende woningbouwprojecten.

Aanpakken verkeersknelpunten

Aanpakken van verkeersknelpunten op grond van gerichte projecten in samenspraak met burgers. Deze projecten vormen input voor gemeente breed verkeersbeleid. Daarmee hanteert de gemeente een duidelijke aanpak van onderaf.

Ondersteun doorontwikkeling naar een duurzame agrarische bedrijfsvoering

We werken voorwaarden uit voor beperkte uitbreidingsruimte van de intensieve veehouderijen. We ondersteunen de doorontwikkeling naar een duurzame agrarische bedrijfsvoering. We faciliteren stoppende bedrijven in het buitengebied in hun keuze voor de toekomst. Dit doen we bijvoorbeeld door ruimte voor ruimte, of ondersteuning van asbestsanering bij sloop.

Ruimtelijk beleid voor het buitengebied

Nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen vragen om een aanpassing van het ruimtelijk beleid voor het buitengebied. Te denken valt bijvoorbeeld aan beleid voor Vrijkomende Agrarische bedrijfsbebouwing en de energietransitie. Daarom maken we een integrale herziening van het bestemmingsplan buitengebied.

Openbare ruimte en voorzieningen

Afgelopen jaren is gekozen voor een sobere uitvoering van het onderhoud aan de openbare ruimte. Dit heeft ervoor gezorgd dat op sommige plaatsen achterstanden zijn ontstaan. Die werken we momenteel zoveel mogelijk weg. Onkruidbestrijding en het onderhoud aan onze talrijke bomen zijn aandachtspunten, net als het onderhoud aan wegen, fiets- en voetpaden.

We spannen ons in voor een snelle uitrol van glasvezel in het buitengebied.

De uitrol van glasvezel in het buitengebied van Gemonde, Sint-Michielsgestel en Halder is nagenoeg gereed. Alle ondergrondse voorzieningen zijn gelegd en men werkt nu de huisaansluitingen verder af. In het najaar van 2019 wordt dit voor het buitengebied van Berlicum en Middelrode gerealiseerd.

Verzelfstandiging weekmarkten.

Per 1 januari 2019 is de verzelfstandiging van de weekmarkten in werking getreden. Gedurende het jaar monitoren we met elkaar de voortgang en resultaten en sturen daar waar nodig bij.

3. SWOT analyse

In het vorige hoofdstuk zijn kenmerken van onze gemeente en ontwikkelingen geschetst. Een verdieping hiervan vindt u in de bijlagen. Sommige kenmerken zijn zaken waar we als gemeenschap Sint-Michielsgestel goed in zijn, of juist wat minder. De trends en ontwikkelingen vormen daarbij kansen of bedreigingen. We hebben hier niet altijd invloed op, maar als we er slim op in spelen en er rekening mee houden, halen we hier in de toekomst voordeel uit. Om dit inzichtelijk te maken zetten we de belangrijkste kenmerken, trends en ontwikkelingen hieronder in een SWOT-analyse. Deze SWOT analyse vormt de basis voor de accenten in de visie en de actiepunten die eruit voort komen.

Sterkten	Zwakten
- Centrale ligging in driehoek Den Bosch, Eindhoven, Tilburg. - Brede economische structuur met accent op bouw, groot- en detailhandel, diensten, toerisme en recreatie. - Aantrekkelijk aanbod van recreatieve en toeristische voorzieningen. - Bovengemiddelde groei werkgelegenheid en aantal vestigingen in het afgelopen decennium (in vergelijking met Noordoost-Brabant). - Absoluut en relatief groot aantal starters. - Relatief groot aantal hoogopgeleiden. - Afgelopen periode stevigere positionering in regionale samenwerkingen.	- Relatief weinig eigen werkgelegenheid (0,7) en sterk afhankelijk van werk elders. - Beperkt onderscheidend economisch profiel. - Conjunctuurgevoeligheid belangrijke sectoren (bouw, handel). - De bedrijventerreinen zijn gedateerd. Deel kent parkeerproblemen. - Geen uitbreidingsruimte bij bestaande werklocaties. - Beperkte middelen beschikbaar vanuit gemeente voor economische stimulering. - Samenwerking op profilering van gemeente door overheid en ondernemers (onderling) mag sterker.
Kansen	Bedreigingen
- Trends en ontwikkelingen in de vrijetijdseconomie sluiten goed aan bij het karakter van onze gemeente. - Goede regionale samenwerking voor de stimulering van participatie niet-werkenden en aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt. - Huidige prognoses bedrijventerreinen in de regio geven mogelijk ontwikkelingsruimte voor lokale bedrijvigheid. - Verduurzamingstrend biedt kansen voor het toekomstbestendig maken van bedrijfslocaties en in productontwikkeling en bedrijfsprocessen van sectoren zelf. - Centrumgebieden worden fysiek aangepakt om de aantrekkelijkheid te vergroten. - Consumenten zoeken naar beleving en lokale binding; dit biedt kansen voor lokaal ondernemerschap in zowel de centra als het buitengebied. - Implementatie omgevingswet biedt kansen voor het verminderen van regeldruk en verbeteren van (digitale) dienstverlening.	- Toenemende taken gemeente in sociale domein met forse financiële consequenties, maar geen evenredige middelen. - Snelle vergrijzing en ontgroening van de bevolking (vasthouden jongeren), waardoor minder potentiële beroepsbevolking en eventuele zorg voor bedrijfsopvolging. - Afhankelijkheid van forensengemeenten (werk-geversfunctie andere naburige gemeenten). - Leegstand bedrijfslocaties in het algemeen. - Toename van online winkelen.

4. Wat leeft er bij onze ondernemers?

Zoals al verwoord is in de inleiding kunnen en willen we als gemeente niet alleen werken aan een stabiele economische basis. Om gezamenlijk de schouders onder uitdagingen van nu en de toekomst te zetten, is het belangrijk om in te zetten op zaken die van belang zijn voor zowel de gemeenschap als de individuele ondernemers. Daarom haalden we in gesprekken, bedrijfsbezoeken en werksessies in aanloop naar deze visie op wat er leeft bij onze ondernemers. Hieronder volgen de belangrijkste punten uit deze gesprekken. De complete samenvatting vindt u in de bijlage.

4.1 Aantrekkingskracht van de gemeente

Ondernemers zijn trots op onze gemeente. We hebben een aantrekkelijke, groene omgeving die interessant is voor bezoekers. Ook zien zij veel potentie voor verdere economische ontwikkeling. Daar staat tegenover dat men aangeeft dat we deze onvoldoende benutten en/of faciliteren. Het verfraaien van het aanzicht van de dorpen (ook in het onderhoud van wegen en bermen), het beter verbinden van recreatiemogelijkheden en aandacht voor de leefbaarheid in de dorpskernen komt in alle gesprekken prominent naar voren.

4.2 Stimuleren sectoraal vestigingsklimaat

Hoewel er een mooie mix aan soorten bedrijvigheid in onze gemeente is, zijn er een aantal sectoren die hier uit springen. De agrarische sector, detailhandel en vrijetijdseconomie, bouw en zakelijke dienstverlening noemen ondernemers als belangrijke sectoren voor onze gemeente. Er is behoefte aan meer beleid en ondersteuning op maat voor deze sectoren. Hierbij wordt specifiek aandacht gevraagd voor huisvesting van ZZP-ers en starters, de uitdagingen die er zijn voor (vrijkomende) agrarische bedrijven, detailhandel- en horeca centraliseren in de dorpskernen en toekomstbestendig maken van bedrijventerreinen.

4.3 Arbeidsmarkt

Het is ook voor onze ondernemers lastig om aan personeel te komen. Het regionaal werkbedrijf kan hierin bemiddelen. Daarnaast zijn er verschillende projecten om vraag en aanbod van arbeidskrachten beter op elkaar aan te sluiten en duurzame inzetbaarheid van arbeidskrachten te stimuleren. Deze arbeidsmarktprojecten die vanuit het regionale niveau worden georganiseerd moeten ook meer verbinding krijgen met onze eigen ondernemers.

4.4 Duurzaamheid en innovatie

Onze ondernemers kijken naar de toekomst en willen hier ook hun verantwoordelijkheid pakken. Zij willen met de gemeente en inwoners de mogelijkheden verkennen om onze gemeente te verduurzamen en daarmee toekomstbestendig te maken. Hierbij refereert men sterk aan onze bedrijventerreinen. Allereerst moet de basis (schoon, heel en veilig) op orde zijn om vervolgens met elkaar te werken aan het klaar maken van deze locaties voor de toekomst. Hiervoor stellen de ondernemers een plan van aanpak verduurzaming en revitalisering van bedrijventerreinen voor. Daarnaast wil men zoeken naar de mogelijkheden om als gemeente en ondernemers samen op te trekken om inwoners en andere ondernemers te enthousiasmeren voor een duurzame levensstijl. Tot slot moet aandacht worden besteed aan nieuwe technologie en de mogelijkheden die dit biedt voor onze ondernemers.

4.5 Vitale centra

Het creëren van levendige dorpscentra is niet alleen van belang voor de lokale economie, maar ook voor een fijne leefomgeving voor onze inwoners. Ondernemers geven aan dat de gemeente verplaatsingen naar de nieuwe centra actiever moet faciliteren. Daarnaast is er behoefte aan meer slagkracht en structurele samenwerking op het gebied van marketing, activiteiten en evenementen in de centra. Zo kunnen ondernemers met elkaar en met de gemeente werken aan een compleet en aantrekkelijk aanbod voor inwoners én bezoekers.

4.6 Samenwerking

Tijdens de gesprekken met ondernemers kwam duidelijk naar voren dat er nog veel te behalen valt op het gebied van samenwerking. Dit betreft de dienstverlening vanuit de gemeente naar ondernemers, samenwerking tussen ondernemers onderling en het aanbestedingsbeleid met betrekking tot lokale ondernemers. Dit laatste punt is met name ingebracht vanuit de gedachte: wanneer de gemeente het stimuleren van de lokale economie belangrijk vindt, kan de gemeente daar zelf ook een rol in spelen met haar eigen bestedingen. Voor wat betreft de dienstverlening is communicatie het sleutelwoord. Enerzijds het scheppen van heldere verwachtingen en kaders, anderzijds het communiceren van de voortgang van projecten en behaalde resultaten. Ook is er behoefte aan een duidelijk aanspreekpunt bij de gemeente of in ieder geval een duidelijk beeld wie men waarvoor moet hebben.

5. Visie 2030

In dit hoofdstuk wordt de visie van de gemeente Sint-Michielsgestel op de lokale economische ontwikkelen uiteengezet. Deze visie is gebaseerd op de huidige (regionale) positie, het benutten van het economisch potentieel van de gemeente en de bijbehorende en benodigde identiteit. De visie vormt de basis voor de te voeren strategie en het uitvoeringsprogramma, die beiden een kortere termijn bestrijken.

De gemeente Sint-Michielsgestel kent met name een bloeiende lokale economie, waarbij er niet heel veel aanwas is van buitenaf. Echter bestaat er een reëel risico dat ook lokaal gewortelde bedrijven zich, door onvoldoende ontwikkelmogelijkheden, buiten de gemeente gaan vestigen. Dit geldt voor vrijwel alle sectoren en soort bedrijfslocaties. De kwaliteit van het vestigingsklimaat is bepalend voor het economisch functioneren van Sint-Michielsgestel. De gemeente zet zich in om samen met het bedrijfsleven het vestigingsklimaat te blijven verbeteren. Dat doen we door actief aan te jagen, maar wel met als doel om de ondernemers zelf te activeren. Oftewel: de investering vanuit de gemeente zit in een aantal gevallen in de initiatieffase, om vervolgens de ondernemers het stokje over te laten pakken.

In lijn met het motto “Sint-Michielsgestel geeft ruimte”, willen wij ruimte geven voor ondernemerschap. We willen een gemeente zijn met een **toekomstbestendig en concurrerend vestigingsklimaat**, waar:

1. een bijdrage wordt geleverd aan het behouden van het aantal bedrijven en de werkgelegenheid door het **(her)ontwikkelen van bedrijventerreinen en kantorenlocaties**, aansluitend op de vraag uit de markt;
2. een evenwichtig en fijnmazig aanbod van detailhandel- en horecavoorzieningen de kwaliteit van ons woon- en leefklimaat versterkt door het creëren van **vitale centra**;
3. we ondernemers uitdagen om het vestigingsklimaat te versterken door te **verduurzamen en te innoveren**;
4. het economisch potentieel van ‘het groene buiten’, als ommeland van de stad 's-Hertogenbosch optimaal wordt benut om zo het **lokale en regionale vrijetijdsaanbod te versterken**;
5. gemeente, onderwijs en ondernemers **samen lokaal en regionaal optrekken** en gebruik maken van elkaars sterktes om deze doelstelling te behalen.

De ambitie om een vitale en toekomstbestendige economie te creëren, waar levendige dorpskernen, aantrekkelijke bedrijfslocaties en een dynamisch buitengebied zorgen voor een kwalitatief aantrekkelijke omgeving om te wonen, werken en te recreëren. We willen flexibiliteit creëren en ruimte geven om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen, waarbij we naast economische ontwikkeling aandacht blijven houden voor de mens en leefomgeving.

Dit doen we niet alleen, maar samen met onze ondernemers. Deze gezamenlijke inspanning levert een maatschappelijk rendement op in de vorm van een sterke basis aan bedrijvigheid en commerciële voorzieningen zoals detailhandel, horeca en recreatie, maar ook in de vorm van werkgelegenheid, innovatie en duurzaamheid.

In de komende paragrafen lichten we de hierboven genoemde vijf ambities verder toe. Daarna maken we een vertaling naar een uitvoeringsprogramma voor 2020-2021.

5.1 Ambitie 1: Ruimte voor passende bedrijfslocaties

Uit de analyse in hoofdstuk 2 bleek dat het merendeel van de bedrijventerreinen in onze gemeente verouderd is. Om de toekomstbestendigheid van onze bedrijfslocaties te garanderen zullen we als gemeente, ondernemers en eigenaren moeten investeren in het in het up-to-date brengen van onze bedrijventerreinen. Dit is een ontwikkeling die niet van vandaag op morgen kan worden gerealiseerd. Waardevast ondernemen, waarbij de waarde van de bedrijfslocaties zich neutraal of zelfs positief ontwikkelt, vraagt om revitalisering van bestaande gebieden en transformatie en hergebruik van de bestaande voorraad. De kapitaalswaarde van het bestaande vastgoed bepaalt mede de investeringsruimte van ondernemers. Een positieve waardeontwikkeling van dat vastgoed vergroot de financiële slagkracht en draagt daarmee bij aan een concurrerend vestigingsklimaat.

Onderzoek naar ruimtebehoefte en in kaart brengen urgente punten

Prioriteit ligt bij het bieden van ruimte voor ontwikkeling van bestaande ondernemers en het vestigen van nieuwkomers in bestaande bedrijven en kantoren. Eigenaren van leegstaand vastgoed dagen we uit om nieuwe initiatieven te ontwikkelen voor hergebruik, transformatie, sloop en nieuwbouw.

De gemeente faciliteert hierbij door een onderzoek voor de bedrijventerreinen uit te voeren dat inzichtelijk maakt waar de lokale behoefte bij ondernemers zit. Daarnaast pakken we urgente knelpunten samen met ondernemers bij de kop. Dit betreft relatief beperkte ingrepen die we gezamenlijk doen in de openbare ruimte om de aantrekkelijkheid en functionaliteit van de bedrijventerreinen te verbeteren.

Lange termijn strategie bedrijventerreinen

Voor de lange termijn wordt op grond van een inventarisatie van de ruimtelijke behoefte bij ondernemers, afgezet tegen regionale prognoses voor wat betreft de ruimtevraag, gekeken naar het handelingsperspectief dat we hebben om te revitaliseren en mogelijk te (her)ontwikkelen. We moeten zoeken naar win-win situaties, zoals de verduurzaming van bedrijvigheid gecombineerd met revitalisering. Bij voldoende aanknopingspunten wordt hiervoor een meerjarenstrategie ontwikkeld, waarbij we ook externe financieringsbronnen (herstructureringsfondsen, verduurzamingssubsidies) aanspreken.

Een van de zaken die in deze strategiebepaling een rol zal spelen is wat voor soort grondbeleid we gaan voeren. In de nieuwe nota grondbeleid die in het najaar van 2019 aan de raad wordt voorgelegd, presenteren we naast de gebruikelijke vormen van grondbeleid (actief, faciliterend, passief) een tussenvariant, namelijk situationeel grondbeleid. Met alleen faciliterend grondbeleid zal het waarschijnlijk niet mogelijk zijn om alle gemeentelijke doelen te realiseren. In bepaalde gevallen kan de gemeente de ontwikkeling geheel aan andere partijen overlaten, maar het kan ook zijn dat een actievere inzet van de gemeente is vereist om gemeentelijke of maatschappelijke doelstellingen te realiseren. Dit zijn voor marktpartijen vaak minder interessante ontwikkelingen, terwijl het vanuit de gemeente wel (zeer) wenselijke ontwikkelingen zijn. Ook voor de ontwikkeling en herstructurering van bedrijventerreinen biedt een actievere houding ten aanzien van het grondbeleid kansen. Deze overweging nemen we integraal mee in de nota grondbeleid.

Binnen de regionale samenwerking van Noordoost-Brabant, waar ook de provincie bij aansluit, vragen we aandacht voor lokale huisvestingsvraagstukken van bedrijven. De knelpunten in Sint-Michielsgestel zijn niet uniek en vinden bijval van andere gemeenten. Samen met de provincie zoeken we naar oplossingen op maat.

Zelforganiserend vermogen bedrijventerreinen

Met de ondernemers van de verschillende bedrijventerreinen verkennen we in hoeverre er een gebiedssamenwerking van ondernemers en overheid kan ontstaan voor het schoon, heel en veilig houden van de terreinen. Binnen een dergelijke samenwerking maken we over en weer afspraken over

het beheer en de aanleg van faciliteiten, maar ook over gezamenlijke projecten over bijvoorbeeld verduurzaming en innovatie. Het is de ambitie om dit te formaliseren in een organisatievorm zoals parkmanagement of een Bedrijfsinvesteringszone (BIZ). Een BIZ is een afgebakend gebied zoals een bedrijventerrein of winkelgebied. Met elkaar investeren de ondernemers in een aantrekkelijke en veilige bedrijfsomgeving.

5.2 Ambitie 2: Ruimte voor een evenwichtig en gecentraliseerd aanbod van detailhandel- en horecavoorzieningen

De ligging van de gemeente Sint-Michielsgestel, in nabijheid van met name de stad 's-Hertogenbosch, maakt dat de detailhandel en horeca in onze gemeente vooral in de lokale en dagelijkse behoeften voorzien. Voor het recreatief winkelen maken inwoners van onze gemeente gebruik van het aanbod in de stad en omliggende gemeenten. Hoewel de winkeldichtheid vrij hoog en gevarieerd is, is de lokale afzetmarkt klein en ligt het winkelbestand sterk verspreid over de gemeente. Het aanbod versterkt elkaar daardoor te weinig om op lange termijn deze commerciële voorzieningen voldoende toekomstperspectief te bieden. Een belangrijk punt daarbij is dat een groot deel van de huishoudens in Sint-Michielsgestel ook hun (dagelijkse) producten online koopt, vaker dan gemiddeld in Nederland (Bron: Rabobank, consumentenbestedingen in kaart (2019)).

Detailhandel

Het creëren van levendige dorpscentra is niet alleen van belang voor de lokale economie, maar ook voor een toekomstbestendige leefomgeving voor onze inwoners. Uitgangspunt is om detailhandel meer te concentreren binnen de verschillende dorpskernen aansluitend op de lokale vraag. De gemeente is dan ook terughoudend met een verdere uitbreiding van het aantal vierkante meters detailhandel. In principe is een dergelijke uitbreiding alleen mogelijk in de dorpskernen, ter voorkoming van leegstand of ter versterking van het aanbod. We maken een uitzondering voor combinaties van detailhandel met horeca of landbouw in het buitengebied, bijvoorbeeld voor de verkoop van streekproducten. Voorwaarde hierbij is dat detailhandel een nevenactiviteit moet zijn, met een beperkt winkelvloeroppervlak.

Markt

De weekmarkten in Den Dungen, Gemonde, Berlicum, Middelrode en Sint-Michielsgestel vormen een waardevolle aanvulling op het bestaande detailhandelsaanbod en onderstrepen bovendien het lokale karakter van de boodschappenvoorzieningen in de gemeente. Met de verzelfstandiging van de weekmarkten is de organiserende kracht belegd bij de marktkoopliden zelf, die daarmee zelf de ruimte krijgen om de markt beter te promoten en het aanbod verder te versterken. Dit willen we in de toekomst voortzetten.

Versterken van het centrumaanbod

Hoewel we terughoudend zijn in het uitbreiden van vierkante meters detailhandel, zien we wel mogelijkheden voor detailhandel en horeca om zowel in kwaliteit als diversiteit te versterken. De clustering van detailhandel en horeca in en rond de winkelcentra is gewenst, creëert levendigheid en helpt leegstand voorkomen. Om dit ook kwalitatief te staven wordt hiervoor een distributieplanologisch onderzoek uitgevoerd.

Goede, initiatiefrijke en onderscheidende ondernemingen creëren bovendien hun eigen markt, vooral in combinatie met het sterker (toeristisch) profileren van onze gemeente. Versterking en diversifiëring van het aanbod betekent hierbij overigens niet alleen het aantrekken van nieuwe initiatieven, ook moeten we bekijken in hoeverre we bestaande initiatieven verder kunnen versterken of combineren met andere functies (het zogenaamde blurring van functies). Dit is ook een trend die interessant kan zijn voor agrarische ondernemers in het buitengebied, die naast hun agrarische onderneming bijvoorbeeld hun producten verkopen aan consumenten.

De gemeente onderzoekt we extra ruimte kunnen creëren in de centra voor initiatieven zoals blurring, en in het buitengebied voor bijvoorbeeld laagdrempelige horeca voor de recreant of kleinschalige overnachtingsmogelijkheden. Dit wordt verder uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma.

Uitstraling

In de verschillende dorpskernen wordt er hard gewerkt aan het (her)ontwikkelen en revitaliseren van de centrumgebieden om zodoende de aantrekkingskracht te vergroten. Onderdeel hiervan is ook het aantrekkelijker maken van de openbare ruimte. Ideeën en initiatieven van ondernemers en inwoners nemen we nadrukkelijk mee in de uitwerkingsplannen om zo een door een ieder gedragen resultaat te bewerkstelligen.

Samenwerking

Om de centra daadwerkelijk tot een succes te maken, is samenwerking onontbeerlijk. Dit betreft zowel samenwerking van ondernemers binnen het eigen cluster (detailhandel, horeca en vrijetijdseconomie) als gecombineerd en met de gemeente. Om een bruisend centrum te behouden is samenwerking tussen vastgoedeigenaren, bewoners en centrumondernemers een must. Een vorm van centrummanagement is dan ook noodzakelijk. De gemeente faciliteert het proces om hiertoe te komen. Het resultaat van het proces is daarbij wel afhankelijk van de inzet en wensen vanuit de ondernemers.

5.3 Ambitie 3: Ruimte voor duurzame en innovatieve bedrijvigheid

Om bij te blijven moeten ondernemers zich voortdurend blijven ontwikkelen en innoveren. De verduurzaming van bedrijvigheid is een belangrijke voorwaarde voor de toekomst van de ondernemerschap in onze gemeente. Om op langere termijn een aantrekkelijk ondernemersklimaat te behouden, moeten we investeren in vernieuwing en doorontwikkeling. Innovatie wordt in deze paragraaf dan ook vooral gezien als vernieuwing om te komen tot toekomstbestendige, duurzame oplossingen.

De gemeente is bezig met het opstellen van een duurzaamheidsvisie die in brede zin inzet op de verduurzaming van onze gemeente. Ook het ondernemerschap wordt hierin meegenomen. De gemeente wil graag samen met de ondernemers optrekken om nieuwe, innovatieve oplossingen te verkennen om dit proces te versnellen. Deze paragraaf sluit aan op de duurzaamheidsvisie en vult op onderdelen aan.

Duurzaam en innovatief ruimtegebruik

Duurzaamheid vraagt ook in economische zin op een aantal vlakken de nodige aandacht. Wanneer we de relatie leggen met paragraaf 5.1, kijken we nadrukkelijk naar duurzaam ruimtegebruik en de revitalisatie en transformatie van bestaande gebouwen en/of gebieden. Leegstand van winkels en de herstructureringsopgaven op bedrijventerreinen en in woonwijken maakt dat we moeten zoeken naar kansen voor vernieuwing ook op het ruimtelijke vlak.

Kansen voor duurzame en innovatieve bedrijvigheid

Een schaarste die zich in toenemende mate laat voelen is die van energie. De gemeente Sint-Michielsgestel heeft zich ten doel gesteld in 2040 volledig energieneutraal te zijn. Dit biedt uitdagingen, maar ook een groot economisch potentieel. Veel van de investeringen hebben betrekking op arbeid of organiserend vermogen dat lokaal/regionaal aanwezig is. Als we dit goed aanpakken, kan ons bedrijfsleven ook elders de nodige verdiensten realiseren op dit terrein.

Duurzaamheids- en innovatienetwerk

Verduurzaming heeft bovendien een enorme impact op de bedrijfsvoering van bedrijven zelf. Wanneer we kijken naar de agrarische sector en bedrijvigheid op bedrijventerreinen, wordt er het nodige verwacht van de bedrijven zelf. Maatschappelijk verantwoord ondernemen is een noodzakelijkheid als wij met steeds schaarsere middelen in onze behoeften willen voorzien. Als gemeente vragen we hiervoor aandacht middels thematische bijeenkomsten zoals bijvoorbeeld op het gebied van asbestsanering en

de daaraan gelieerde mogelijkheden tot verduurzaming van agrarische bebouwing, brengen we landelijke, provinciale en regionale regelingen voor ondernemers onder de aandacht en geven we ruimte voor het opstarten van gezamenlijke projecten. Hierbij wordt ook nadrukkelijk aansluiting gezocht bij het onderwijs.

Duurzame arbeidsmarkt

Tot slot betreft duurzaamheid ook de duurzame omgang met mensen. De toenemende vergrijzing en ontgroening veroorzaken op hun eigen manier schaarste, namelijk een schaarste in goede arbeidskrachten. Enerzijds door een krimpende beroepsbevolking, anderzijds doordat we mensen vragen om meer dan voorheen een bijdrage te leveren aan de samenleving als geheel. Werk concurreert daardoor ook met (mantel)zorg, (bij)scholing en vrijwilligerswerk. Dit vraagt om sociale innovatie. Daarnaast moeten we aandacht hebben voor het bieden van kansen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

5.4 Ambitie 4: Ruimte voor het benutten van kansen in de vrijetijdseconomie

In deze visie spreken we in plaats van toerisme en recreatie van de vrijetijdseconomie. Dit omdat toerisme en recreatie niet alleen bijdraagt aan een fijne leefomgeving, maar ook een economische impact heeft. Het is een sector die banen creëert. Daarmee draagt het bij aan de vitaliteit en leefbaarheid van onze gemeente. Bovendien heeft de vrijetijdseconomie verbanden met andere beleidsthema's zoals natuur, gezondheid, sport, voeding en winkelen.

De gemeente Sint-Michielsgestel heeft als het groene buiten van de stad 's-Hertogenbosch, met haar aantrekkelijke landschap dat doorloopt tot in de dorpskernen, de stroomdalen van de Dommel en de Aa, goede fiets- en wandelmogelijkheden en vooral ook rijke cultuurhistorie genoeg in huis om recreanten te trekken. Uit de toename van het aantal overnachtingen in onze gemeente blijkt ook dat we daar in slagen.

Toch wordt er vanuit de ondernemers aangegeven dat het vrijetijdsaanbod nog onvoldoende aan elkaar verknoopt is, om onze gemeente daadwerkelijk stevig te profileren. We benutten als gemeente onze unieke kwaliteiten nog onvoldoende. De herkenbaarheid en profilering van het aanbod in onze gemeente is hierbij het belangrijkste aandachtspunt. Om de economische potentie van onze vrijetijdseconomie beter te benutten stellen we een actieplan toerisme en recreatie op, waarbij we in ieder geval de volgende uitgangspunten meenemen:

- **Het verstevigen van de positionering en profilering van de gemeente ten opzichte van de stad 's-Hertogenbosch.** Dit betreft niet alleen in marketing en communicatie, maar juist ook in het actiever inzetten op groene verbanden met de stad (water/fiets/wandelroutes) en een meer intensieve samenwerking met 's-Hertogenbosch om elkaars sterktes te benutten.
- **Het zorgen voor de juiste verhaallijnen:** de cultuurhistorie in onze gemeente kent vele verhalen, van de Zuiderwaterlinie en Linie 1629 tot de verschillende landgoederen die onze gemeente rijk is. In verschillende samenwerkingen wordt er ingezet op het uitdragen van deze "parels". Echter is het van belang om ook hierin te zoeken naar aansluiting bij de landelijke verhaallijnen van NBTC, provinciale thema's en ontwikkelingen zoals Van Gogh National Park of de themajaren van Visit Brabant.
- **Meer samenhang in producten:** potentiële bezoekers verleiden door de juiste verhalen is één ding. Het is echter ook van belang dat het vrijetijdsaanbod voldoende aansluitend is op elkaar. Denk hierbij niet alleen aan de fysieke aanwezigheid van kleinschalige horecagelegenheden langs fietsroutes door het buitengebied, maar bijvoorbeeld ook het doorverwijzen van ondernemers naar elkaar.

Vanuit deze economische visie bezien zijn dit belangrijke punten om op in te zetten, de verdere uitwerking hiervan volgt in het actieplan toerisme en recreatie.

5.5 Ambitie 5: Ruimte voor samenwerking

Bij de totstandkoming van deze visie gaven ondernemers zeer duidelijk aan dat samenwerking en communicatie twee belangrijke aspecten zijn waar we steviger op moeten inzetten. Met ruimte voor samenwerking wordt dan ook enerzijds het samen optrekken, meedenken met ondernemers en proactieve dienstverlening bedoeld. Anderzijds wordt hier ook de kwaliteit van samenwerking bedoeld, waarbij transparantie, heldere communicatie en het verbeteren van de relatie tussen ondernemers onderling en tussen ondernemers, overheid en andere instellingen. Tot slot wordt er ook specifiek gefocust op de samenwerking in de regio.

Samenwerking ondernemers onderling

In de gemeente zijn diverse ondernemersverenigingen en samenwerkingen tussen ondernemers. Hun doelstellingen zijn divers: van belangenbehartiging en afstemming, tot ontwikkeling en netwerkvorming. In veel gevallen zijn deze samenwerkingen geografisch georganiseerd (per dorpskern). Een hechtere samenwerking op onderwerpen is nodig om meer uit onze gemeente te halen. Sommige zaken pakken ondernemers zelf efficiënter en sneller op. We stimuleren samenwerking binnen de verschillende vestigingsmilieus (centrum, buitengebied, bedrijventerreinen) en tussen ondernemers uit dezelfde branche. Maar er kan ook gedacht worden aan samenwerkingen tussen koplopers in verschillende branches, bovenlokale samenwerking of andere vernieuwende coalities. De gemeente faciliteert hierin door partijen bij elkaar te brengen.

Samenwerking met de gemeente

Dit betreft een aantal aspecten. Allereerst gaat dit om het accountmanagement. De accountmanager bedrijven vormt de schakel tussen het bedrijfsleven en de gemeente. Door één op één contact met ondernemers, door vanuit economische zaken mee te denken met collega's in andere beleidsvelden en het belang te behartigen om ruimte te geven voor ondernemerschap. Maar ook door partijen met elkaar te verbinden en te zorgen een goede terugkoppeling en uitleg naar ondernemers waarom iets niet kan, of nog beter: hoe we het wél realiseren. Onder het relatiebeheer wordt ook het contact met verschillende ondernemersverenigingen en andere samenwerkingen verstaan.

Specifiek voor de agrarische bedrijvigheid wordt er gezorgd voor één aanspreekpunt voor deze sector. Dit omdat de uitdagingen waar deze sector voor staat veelal samenhangt met landelijke en provinciale (milieu) wet- en regelgeving en de daar tegenover staande ondersteuningsmaatregelen. Hiervoor is dus meer specifieke expertise nodig.

Daarnaast betreft het ook een goede informatievoorziening intern en richting ondernemers. Intern, door een betere digitale infrastructuur die inzichtelijk maakt, ook wanneer aanvragen niet binnenkomen via de accountmanager, wat de status van afhandeling is. Extern, door up-to-date informatie op de website, het gebruiken van meerdere communicatiekanalen vanuit het team Economische Zaken richting ondernemers en door het specifiek organiseren van informatiebijeenkomsten voor ondernemers. Deze laatste bijeenkomsten zijn bedoeld om te informeren, maar ook vooral om in gesprek te treden.

Samenwerking met de ondernemersverenigingen

We vinden het als gemeente belangrijk om regelmatig met onze ondernemersverenigingen om tafel te zitten. Zij hebben vaak een goed beeld van wat er leeft bij de ondernemers. Tegelijkertijd spreken zowel gemeente als ondernemersverenigingen uit dat het in gesprek gaan met elkaar geen doel op zich moet zijn. Een duidelijke agenda is nodig. Dit krijgt een verdere uitwerking in de uitvoeringsagenda.

Triple helix samenwerking

Juist met de huidige krapte op de arbeidsmarkt, maar ook bij de uitdagingen op het gebied van innovatie en duurzaamheid, is het van belang om als overheid, ondernemers en onderwijs gezamenlijk op te trekken. De verschillende onderwijsinstellingen in de regio (waaronder het Elde college) zetten daar de komende jaren ook nadrukkelijk op in. Als gemeente willen we de verbinding leggen tussen onderwijs

en overheid en met elkaar verkennen hoe we gezamenlijk optrekken en elkaar versterken. Hiervoor organiseren en faciliteren we thematische bijeenkomsten rondom gezamenlijke thema's zoals techniekonderwijs/technisch personeel, duurzaamheid en digitalisering.

Samenwerking in de regio

Sint-Michielsgestel maakt onderdeel uit van de samenwerking Noordoost Brabant. De afgelopen periode hebben we door een stevigere ambtelijke en bestuurlijke inzet in de regio actiever deelgenomen binnen deze samenwerking en ook voor onze gemeente relevante punten geagendeerd. We dragen stevig bij aan de strategische agenda van de regio in de komende jaren en kijken tegelijkertijd waar we vanuit gemeentelijke kant aan kunnen sluiten bij de regionale ambities. Daarnaast brengen we regionale projecten en producten zoals het Leisure Ontwikkelfonds en de MKB innovatiesubsidie actief bij onze ondernemers onder de aandacht. De structurele investering in regionale samenwerking is een strategische keuze. Steeds meer onderwerpen worden, al dan niet ingegeven vanuit bovenliggende overheden, regionaal opgepakt. Onderwerpen zoals de programmering van bedrijventerreinen en detailhandelsbeleid, huisvesting van arbeidsmigranten en de transitie landbouw beperken zich niet alleen tot gemeentegrenzen. Regionale afstemming en het bundelen van kennis, ervaring en capaciteit voor het oppakken van deze opgaven is essentieel. Door hier zelf actief aan bij te dragen, profileren we ons als stabiele partner voor partnergemeenten en provincie. We spelen ons zo ook meer in de kijker als er bijvoorbeeld gemeenten worden gezocht voor pilotprojecten.

6. Actieprogramma

Een van de zaken die ondernemers nadrukkelijk meegaven is dat er behoefte is aan focus vanuit de gemeente. “Liever een paar dingen goed aanpakken dan een heleboel dingen maar een beetje” is de stellingname van de ondernemers. Dit betekent dat we zaken goed moeten spreiden in de tijd. Het actieprogramma volgt uit de in het voorgaande hoofdstuk beschreven ambities. Het tijdsbestek dat het actieprogramma bestrijkt is 2020-2021. In 2019 starten we bovendien al binnen bestaande middelen met de uitvoering en voorbereiding van een aantal actiepunten. Tweejaarlijks wordt het actieprogramma waar nodig aangescherpt en aangevuld. Op die manier blijven we inspelen op de zaken waar energie op zit vanuit de ondernemers of op veranderende behoeften. We sluiten daarbij aan op de planning en control cyclus. Belangrijk is om hierbij te vermelden dat de reguliere werkzaamheden van accountmanagement (het beantwoorden en begeleiden van vragen van ondernemers en het adviseren van ondernemers) hier niet als aparte actie in wordt meegenomen. Dit is een basistaak die de gemeente heeft.

Actiepunten Ambitie 1: Ruimte voor passende bedrijfslocaties

1.1 Plan van Aanpak bedrijventerreinen opstellen	
Doel	• Inzichtelijk maken knelpunten bedrijventerreinen • Het op korte termijn aanpakken van knelpunten op bedrijventerreinen • Het opstellen van een lange termijn aanpak om de terreinen toekomstbestendig te maken en houden.
Aanpak	Fase 1: De aanpak start met het uitvoeren van een enquête waarbij ondernemers op en buiten de bedrijventerreinen wordt gevraagd: • welke ruimtebehoefte zij hebben (nu en in de toekomst); • welke knelpunten zij ervaren; • welke plannen zij de komende 5 jaar hebben met hun bedrijf. Dit wordt gecombineerd met een schouw van de terreinen en een leegstandsrisico-analyse. Fase 2: In deze fase bepalen we met de ondernemers en eigenaren een korte en lange termijnstrategie en acties, waarbij uitgangspunt is dat er een gezamenlijke bijdrage wordt geleverd. Voorbeelden van korte termijn acties die we nu in beeld hebben zijn onder andere: het opzetten van een Whatsappgroep voor de veiligheid van de bedrijventerreinen (een variant van het buurtinformatienetwerk voor ondernemers), bebording en aanpak parkeerproblematiek. Met name voor de lange termijn acties kijken we naar externe financiële middelen vanuit provincie, BOM en andere partijen. Fase 3: Uitvoering korte termijn acties, start voorbereiding lange termijn acties.
Organisatie	Gemeente initieert en bespreekt de resultaten per bedrijventerrein met de daar aanwezige ondernemers. We starten in eerste instantie met de Venkant en afhankelijk van de snelheid op dit terrein en het enthousiasme op de andere terreinen rollen we dit verder uit.
Uren	350 uur p/j
Kosten	Onderzoek: € 20.000,- (2019, reguliere middelen) Korte termijn knelpunten: € 20.000,- p/j (2020, 2021) Lange termijn knelpunten: PM
Planning	Fase 1: Q3 en 4 2019 Fase 2: Q1 2020 – Q2 2020 Fase 3: Q3 2020 – Q3 2021

1.2 Verkennen samenwerkingsvorm schoon/heel/veilig bedrijventerrein

Doel	Het opzetten van een organisatievorm om bedrijventerreinen schoon, heel en veilig te houden en voor de uitvoering van projecten.
Aanpak	Dit actiepunt sluit nauw aan op actiepunt 1.1 en zal dan ook meelopen met fase 2 van dit actiepunt. Met het bespreken van de korte termijn acties voor de terreinen spreken we ook met elkaar af hoe en wie verantwoordelijkheid draagt. Dit biedt een basis om afspraken te maken wie waarvoor verantwoordelijk is en om dit verder met elkaar te formaliseren. Fase 1: met elkaar bespreken op welke wijze we samen willen werken en verkennen de mogelijkheden (parkmanagement, BIZ, etc.) Fase 2: oprichting samenwerkingsvorm.
Organisatie	Gemeente initieert, ondernemers participeren en nemen in fase 2 over.
Uren	150 uur, fase 1 en 2. Daarna: regulier contact, 52 uur p/j.
Kosten	Externe ondersteuning opzet organisatievorm en begeleiding van het traject: € 15.000,- (2020) Verdere kosten PM op grond van te maken afspraken.
Planning	Q1 2020 – Q4 2020

1.3 Ondersteuningsnetwerk agrarische bedrijven opzetten

Doel	Agrarische ondernemers verder helpen met de vraagstukken die er binnen deze sector spelen om het bedrijf voort te kunnen zetten, om te schakelen of te stoppen.
Aanpak	We willen op een actieve manier invulling geven aan de vraagstukken die er spelen binnen de agrarische sector en daarin zo goed mogelijk faciliteren. We richten hiervoor een lokaal ondersteuningsteam op waarin in ieder geval de gemeente, ZLTO en provincie, maar ook mogelijke andere (agrarische) partners zoals de Rabobank in samenwerken. Fase 1: organisatie startbijeenkomst, waarbij we ondernemers de gelegenheid bieden om een intakekaart in te vullen om in gesprek te gaan met een coach van ZLTO. Fase 2: Er wordt contact opgenomen met de ondernemer. In gesprek bepalen ze welke adviseur de beste match is. Voorafgaand krijgt de ondernemer een vragenlijst toegestuurd. Deze bestaat uit drie onderdelen: - Persoonlijkheid en rollen in het ondernemersproces - Ruimtelijke situatie - Financiële situatie Fase 3: Na het gesprek met coach kan een vervolgesprek en/of traject volgen. Indien een ondernemer besluit om door te gaan, om te gaan stoppen of om helemaal iets anders te gaan doen, dan vraagt dit om begeleiding op maat. Deze begeleiding vraagt inzet van de gemeente, maar ook de provincie vervult hier als partner een belangrijke rol. Dat kan zijn op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling, milieu en vergunningverlening, maar bijvoorbeeld ook ondersteuning vanuit het sociale domein.
Organisatie	De provincie Noord-Brabant, ZLTO en gemeente Boxtel zijn partners in dit project. Daarnaast wordt op regionaal niveau kennis en ervaring uitgewisseld. De rol van andere partners bepalen we in overleg.
Uren	50 uur team economie, 200 uur team RO / Milieu / Sociaal domein / VTH Kanttekening: van alle teams zal de transitie van de landbouw inzet vragen. Dit project zorgt voor een juiste bundeling van kennis en inzet. Ook

	wanneer het project geen doorgang vindt zal de transitie minimaal dezelfde inzet vragen van het ambtelijk apparaat, aangezien agrarisch ondernemers sowieso met vragen en initiatieven zullen komen. Met dit actiepunt zorgen we ervoor dat zij goed worden begeleid en ondersteund.
Kosten	€ 12.500,-
Planning	Q4 2019 – Q4 2020

1.4 Bedrijfsverzamelgebouw faciliteren

Doel	- Mogelijk maken bedrijfsverzamelgebouw dat ruimte biedt aan verschillende (kleinere) ondernemers. - Kruisbestuiving realiseren door ondernemers op een vernieuwende locatie, gericht op onderlinge samenwerking, te huisvesten.
Aanpak	Ondernemers uit met name de dienstverlenende sector geven aan behoefte te hebben aan een bedrijfsverzamelgebouw. We hebben in het verleden getracht om dit te realiseren, maar er bleek toen onvoldoende animo. Als gemeente zetten we hier niet zelf actief op in, maar werken we mee aan initiatieven van ondernemers zelf. Dit in kennis en kunde door advisering op de (ruimtelijke) haalbaarheid, het in contact brengen van ondernemers met soortgelijke initiatieven elders om inspiratie op te doen en het begeleiden van het initiatief in de interne organisatie.
Organisatie	Ondernemers: initiërend, gemeente: faciliterend.
Uren	Afhankelijk van initiatief (en aantal initiatieven)
Kosten	-
Planning	Doorlopend

Actiepunten Ambitie 2: Ruimte voor evenwichtig en gecentraliseerd aanbod detailhandel en horecavoorzieningen

2.1 Inzetten op compactere centra: verplaatsingsregeling

Doel	Het gezamenlijk met ontwikkelaars en pandeigenaren stimuleren van het verplaatsen van commerciële voorzieningen van buiten de centrumgebieden naar de centrumgebieden
Aanpak	Fase 1: opstellen en vaststellen van een verplaatsingsregeling waarbij ondernemers die zich verplaatsen naar de centrumgebieden een financiële bijdrage ontvangen. We denken daarbij ook na over de invulling van de achterblijvende locatie (zie ook punt 2.6). Fase 2: beoordelen aanvragen en administratieve afhandeling.
Organisatie	Gemeente initieert en trekt samen op met ontwikkelaars en pandeigenaren.
Uren	Fase 1: 100 uur Fase 2: 40 uur
Kosten	€ 50.000,- (2021 25.000 euro en 2022 25.000 euro) Indien succesvol wordt voortzetting voorgelegd aan de raad. Ontwikkelaars dragen eveneens financieel bij.
Planning	Fase 1: Q 3 2020 – Q4 2020 (indien reguliere ambtelijke inzet, maar doel is dit eerder mogelijk te maken door dit uit te zetten als stage opdracht). Fase 2: Doorlopend

2.2 Versterken centraanbod

Doel	Het versterken van het horeca- en detailhandels aanbod in de dorpskernen
------	--

Aanpak	Door middel van actieve acquisitie interesseren we (horeca)bedrijven met een toegevoegde waarde voor onze dorpskernen om zich te vestigen in onze gemeente. Daarnaast werken we, waar mogelijk, actief mee aan initiatieven door ze goede begeleiding te bieden en mee te denken over de mogelijkheden passend in het bestemmingsplan en dpo.
Organisatie	Gemeente initieert acquisitiedeel en faciliteert initiatieven.
Uren	80 uur p/j, faciliterende uren afhankelijk van het aantal initiatieven.
Kosten	-
Planning	Doorlopend

2.3 Centrummanagement initiëren

Doel	- Het stimuleren van samenwerking en organiserend vermogen van centrumondernemers onderling om de centra levendiger en aantrekkelijker te maken. - Het aanjagen van initiatieven van ondernemers om de centrumgebieden met elkaar aantrekkelijker te maken. - Het hebben van een formeel gesprekspartner voor de gemeente voor wat betreft ontwikkelingen in de centra.
Aanpak	We willen het organiserend vermogen van onze ondernemers in alle centra verbeteren. We starten daarbij met het centrumgebied van Sint-Michielsgestel, aangezien hier in verband met de centrumontwikkelingen al een aantal acties is opgezet. Fase 1: Allereerst dagen we ondernemers in het centrum uit om met elkaar een aantal evenementen en acties te ontplooiën. De gemeente jaagt hierbij aan en brengt partijen bij elkaar. De ondernemers organiseren deze acties zelf. Er is immers geen betere manier om samenwerking te stimuleren dan door met elkaar gewoon te beginnen. Fase 2: Op grond van uitgevoerde acties ligt er een basis voor samenwerking. De gemeente informeert ondernemers over verschillende mogelijkheden om de samenwerking te professionaliseren (o.a. centrummanagement, reclamebelasting, BIZ). Op grond van een peiling bij de ondernemers volgt een go-no go moment om daadwerkelijk een organisatievorm op te zetten. Echter valt of staat de professionalisering van samenwerking in de centra met de ambities en inzet van de aanwezige ondernemers. Wanneer zij hier geen behoefte aan hebben of tijd in kunnen investeren eindigt het project hier voor wat betreft een organisatievorm die zaken in het centrum oppakt. Ongeacht het wel of niet oprichten van een organisatievorm, willen we als gemeente graag een gesprekspartner die de belangen behartigt van de centrumondernemers. Fase 3: Indien de ondernemers aangeven deze professionaliseringsslag te willen maken, werken we samen de organisatievorm uit. Bij oprichting van de organisatievorm nemen de ondernemers het stokje van de gemeente over. De gemeente heeft dan uiteraard nog regulier overleg over de voortgang (met bijvoorbeeld een centrummanager). Fase 4: Indien de ervaringen positief zijn, kan een dergelijke opzet ook gebruikt worden voor andere centra indien daar behoefte aan is.
Organisatie	Gemeente: brengt ondernemers bij elkaar en initieert het gesprek over professionalisering van centrummanagement, begeleid door een extern expert. (Fase 1 en 2)

	Ondernemers, ondernemersverenigingen en centrummanagement: ondernemen van initiatieven, meedenken over de organisatievorm en het daadwerkelijk plaatsnemen in de centrumorganisatie.
Uren	Fase 1: 200 uur Fase 2: 150 uur Fase 3: 150 uur Fase 4: PM
Kosten	€ 35.000,- p/j (werkgeld en inhuur externe expertise)
Planning	Fase 1: Q3 2019 – Q1 2020 Fase 2: Q3 2019 – Q3 2020 Fase 3: Q3 2020 – Q4 2020 Fase 4: Q4 2020 – Q4 2021

2.4 Uitstraling en levendigheid van de centra verbeteren: voucherregeling

Doel	- Het aanjagen van initiatieven van ondernemers om de centrumgebieden met elkaar aantrekkelijker te maken. - Inwoners stimuleren om lokaal te kopen.
Aanpak	Door middel van een voucherregeling geven we op een laagdrempelige manier ondernemers een steuntje in de rug om initiatieven te ondernemen die de centra versterken. Ondernemers en marktkooplieden die met elkaar iets organiseren kunnen hier een aanvraag voor doen. De regeling moeten we verder uitwerken, maar gedacht wordt aan een maximale bijdrage van € 1.000 euro per initiatief. Initiatieven kunnen evenementen zijn, promotionele activiteiten of bijvoorbeeld fysieke aankleding zoals bloembakken, verlichting, met name in de periode dat het centrum nog volop in ontwikkeling is. Uitgangspunt is dat voor de organisatie van het initiatief ondernemers zelf ook kijken naar lokale inkoop en dat ondernemers zelf ook een financiële bijdrage leveren, zodat de investering vanuit de gemeente een multiplier effect krijgt.
Organisatie	Gemeente: regeling opstellen Ondernemers, ondernemersverenigingen en centrummanagement: ondernemen van initiatieven.
Uren	150 uur opstellen regeling. 50 uur beoordeling en administratieve afhandeling aanvragen.
Kosten	€ 15.000,- p/j
Planning	Q4 2019 – Q2 2020 opstellen regeling Q3 2020 - Q4 2021 looptijd regeling

2.5 Ruimte geven voor 'blurring' (pag. 12) in centra en extra ruimte in het buitengebied voor laagdrempelige en kleinschalige overnachtingsmogelijkheden.

Doel	Onderzoeken hoe invulling gegeven kan worden aan het mogelijk maken van 'blurring' in de centra en recreatief ondernemerschap in het buitengebied.
Aanpak	Vooropgesteld dat wanneer initiatieven zich aandienen bij de gemeente er sowieso bekeken wordt hoe we ruimte kunnen bieden, is er behoefte aan een meer structurele aanpak. Fase 1: inzichtelijk krijgen behoeften bij huidige ondernemers en ervaringen bij andere gemeenten. Fase 2: onderzoeken mogelijkheden binnen huidige ruimtelijke kaders en kansen in het kader van de omgevingswet (omgevingsvisie/plannen). Fase 3: oplossingsmogelijkheden en afwegingskader voorleggen aan het college.

Organisatie	Gemeente
Uren	100 uur
Kosten	-
Planning	Q3 2020 – Q3 2021

2.6 Advisering en mogelijk maken andere bestemmingen voor winkels bij leegstand

Doel	- Het stimuleren van het verplaatsen van commerciële voorzieningen van buiten de centrumgebieden naar de centrumgebieden. - Het voorkomen van extra m2 aan winkelvloeroppervlak
Aanpak	Op het moment dat ondernemers overwegen om zich te verplaatsen denkt de gemeente mee welke mogelijkheden er zijn om het huidige pand een andere bestemming te geven/te herontwikkelen. Dit is nu al het geval. Aanvullend hierop bekijken bij deze actie of we in samenwerking met bijvoorbeeld partijen als de Rabobank ondernemers niet nog beter kunnen faciliteren door financiële en ruimtelijke advisering te koppelen.
Organisatie	Gemeente
Uren	60 uur (maar afhankelijk van het aantal initiatieven)
Kosten	-
Planning	Doorlopend

Actiepunten Ambitie 3: Ruimte voor duurzame en innovatieve bedrijvigheid

3.1 Inspiratiesessies en informatiesessies rondom innovatie organiseren

Doel	- Het informeren en inspireren van ondernemers om nieuwe, innovatieve initiatieven te ontwikkelen om zo het ondernemerschap in onze gemeente te versterken. - Het aanzetten tot actie om te innoveren van ondernemers.
Aanpak	Er zijn hierbij drie vormen waarbij de gemeente in iedere vorm anders acteert: 1: Informerende sessies: De gemeente faciliteert deze sessies door hier in gemeentelijke communicatie aandacht aan te besteden. Ook brengen we initiatiefnemers in contact met bijvoorbeeld Agrifood Capital, dat ook rondom dit thema sessies organiseert. 2: Activerende sessies: Ondernemers organiseren sessies waarbij zij elkaar helpen om te innoveren door middel van praktische casussen die kunnen worden ingebracht en het uitwisselen van onderlinge expertise. Dit heeft als meerwaarde dat deelnemers aan dergelijke sessies al tijdens de sessies aan de slag gaan met innovatie en bovendien versterkt dit het ondernemersnetwerk in onze gemeente. Hier kan de gemeente ook een financiële bijdrage leveren. 3: “Gemeentelijke” sessies: Indien er onderwerpen zijn die de gemeente van belang acht, maar die niet door de ondernemers zelf opgepakt worden, zal de gemeente de initiërende rol op zich nemen. Hierbij zoeken we ook aansluiting bij sessies rondom verduurzaming, zoals opgenomen in het uitvoeringsprogramma duurzaamheid.
Organisatie	Ondernemers initiëren, gemeente faciliteert.
Uren	60 uur
Kosten	€ 7.500,- werkbudget
Planning	Doorlopend

3.2 Actief verbinden van arbeidsmarktprojecten aan lokale ondernemers

Doel	- Het zichtbaar maken van arbeidsmarktprojecten georganiseerd door het Werkbedrijf en Agrifood Capital Werkt! zodat ondernemers hier beter gebruik van kunnen maken. - Het beter verbinden van arbeidsmarktbeleid met economisch beleid.
Aanpak	Actief communiceren van arbeidsmarktprojecten in gemeentelijke communicatie en het meenemen van dit onderwerp tijdens bedrijfsbezoeken.
Organisatie	Gemeente
Uren	-
Kosten	-
Planning	Doorlopend

3.3 Financiële mogelijkheden zoeken innovatieve projecten

Doel	Ondernemers met innovatieve projecten helpen financiële mogelijkheden te vinden voor hun ideeën.
Aanpak	Er zijn regionaal, provinciaal en zelfs landelijk verschillende regelingen (o.a. MKB Innovatiefonds, Leisure Ontwikkelingsfonds) waar ondernemers gebruik van kunnen maken. De gemeente helpt hen om deze inzichtelijk te maken.
Organisatie	Gemeente faciliteert, ondernemer initieert (initiatief)
Uren	Afhankelijk van initiatieven. Indicatie: 20 uur
Kosten	-
Planning	Doorlopend

Actiepunten Ambitie 4: Ruimte voor het benutten van kansen in de vrijetijdseconomie

4.1 Toeristisch recreatief actieplan

Doel	Het beter profileren en verbinden van het toeristisch recreatief aanbod in onze gemeente.
Aanpak	Ondernemers en inwoners vragen we om mee te praten over het toeristisch recreatief profiel van onze gemeente en de kansen die zij zien om dit te versterken. Op grond van deze sessies stellen we een actieplan op.
Organisatie	Gemeente initieert, ondernemers en inwoners geven input.
Uren	200 uur
Kosten	-
Planning	Q4 2019 oplevering actieplan toerisme en recreatie

Actiepunten Ambitie 5: Ruimte voor samenwerking

5.1 Organiseren netwerkbijeenkomsten rondom actuele thema's om samenwerking ondernemers onderling en triple helix te bevorderen

Doel	- Het versterken van samenwerking van ondernemers onderling - Het versterken van samenwerking overheid-onderwijs-ondernemers - Het versterken van het Triple Helix netwerk in de gemeente en regio.
Aanpak	Het organiseren en/of faciliteren van themabijeenkomsten die aansprekend zijn voor een specifieke groep ondernemers (bijv. een bijeenkomst over asbestsanering voor agrarische ondernemers) of voor zowel ondernemers als onderwijs (het opleiden en aantrekken van technisch personeel). Dit om het lokale en regionale netwerk te versterken en ondernemers en onderwijs te inspireren..

	Het is de insteek dat we ieder kwartaal een bijeenkomst faciliteren of organiseren. Hiervoor geldt wel dat er een inhoudelijk voldoende interessant en actueel thema moet zijn. Het organiseren van de bijeenkomsten is geen doel op zich.
Organisatie	Gemeente: faciliterend waar mogelijk, initiërend waar nodig.
Uren	60 uur
Kosten	€ 5.000,-
Planning	Q1 2020 – Q4 2021

5.2 Meer en verschillende middelen gebruiken om ondernemers te bereiken

Doel	- Meer ondernemers bereiken om zo beter de voor hen relevante informatie te delen. - Ondernemers vaker informeren over zaken die voor hen relevant zijn.
Aanpak	We verkennen welke verdere vormen van communicatie we kunnen inzetten om ondernemers te bereiken. Enerzijds werken we aan een goede up-to-date database met contactgegevens, anderzijds experimenteren we met o.a. inzet van online communicatie en social media om gericht onze ondernemers te bereiken.
Organisatie	Gemeente
Uren	n.v.t. kan mee in het reguliere werk
Kosten	€ 5.000,- voor ontwikkelen van bijvoorbeeld beeldmateriaal.
Planning	Fase 1: Q3 2020 – Q4 2020 Fase 2: Doorlopend

5.3 Tweejaarlijkse communicatie over resultaten

Doel	- Het vieren van successen - Een podium geven aan goede initiatieven - Ondernemers en inwoners op de hoogte houden van economische activiteiten in de gemeente (door ondernemers, onderwijs en gemeente).
Aanpak	Tweejaarlijks (digitaal) magazine of ander communicatiemiddel waarin we, op het moment dat we het actieplan herijken, de voortgang gemeentebreed communiceren. We laten hierbij de ondernemers en initiatiefnemers zelf aan het woord in plaats van dat we als gemeente hierover communiceren.
Organisatie	Gemeente initieert
Uren	120 uur
Kosten	€ 15.000,-
Planning	Q3 – Q4 2021 Voorbereidingen Q1 2022 Uitgave

5.4 Inzet op regionale samenwerking voortzetten

Doel	- Het versterken van de regionale samenwerking (en daarmee economie) in Noordoost Brabant - Het actiever verbinden van initiatieven in de regio aan onze ondernemers - Onderwerpen die voor Sint-Michielsgestel van belang zijn agenderen op de regionale agenda. - Financiële middelen (zoals benoemd onder 3.3) vanuit de regio naar onze ondernemers te halen.
------	--

Aanpak	Een proactieve bestuurlijke en ambtelijke deelname in onder andere inhoudelijke kopgroepen. Daarnaast inhoudelijke bijdrage aan de strategische agenda op voor Sint-Michielsgestel relevante onderwerpen.
Organisatie	Gemeente / Regio Noordoost Brabant
Uren	370 uur
Kosten	-
Planning	Doorlopend

5.4 Voortzetten van bedrijfsbezoeken en vergaderen van college op locatie

Doel	- Ambtelijk en bestuurlijk weten wat er speelt bij individuele ondernemers. - Contact met gemeente laagdrempeliger maken.
Aanpak	In 2018 startten we met wekelijkse bedrijfsbezoeken door wethouder en de accountmanager bedrijven. Dit om op te halen wat er bij individuele bedrijven speelt en om meer te horen over de drijfveren van onze ondernemers, wat ze doen en welke toekomstplannen ze hebben. Dit levert de gemeente veel informatie op, maar ook bedrijven geven aan dit waardevolle gesprekken te vinden. Bovendien is de drempel om contact op te nemen met de accountmanager lager wanneer er al een keer contact is geweest. In veel gevallen neemt de gemeente het initiatief, maar een bedrijf kan ons ook uitnodigen. Dit geldt ook voor de collegevergaderingen die periodiek op locatie plaatsvinden.
Organisatie	Gemeente / ondernemer initieert.
Uren	70 uur
Kosten	-
Planning	Doorlopend

5.6 Monitoring en bijsturing samen met ondernemersverenigingen

Doel	- Feedback vanuit de ondernemers verkrijgen op de voortgang van projecten en (verschuivende) prioriteiten. - Het tijdig kunnen bijsturen van projecten.
Aanpak	Ieder half jaar sluiten we aan bij bestuursvergaderingen en de Algemene Ledenvergadering. Hier kan de gemeente zaken agenderen, maar delen ondernemers ook zaken die bij hen spelen. Eén van de punten die we als gemeente agenderen is de voortgang van het actieplan. Op die manier kunnen we projecten tijdig bijsturen en input krijgen vanuit de ondernemers op te ondernemen stappen. Tussentijds zoeken we naar mogelijkheden om op specifieke dossiers de juiste vertegenwoordiging vanuit de ondernemersverenigingen te betrekken. Ondernemersvereniging Sint-Michielsgestel is bezig met het instellen van verschillende werkgroepen. Met de ondernemersvereniging Berlicum en ondernemersvereniging Gemonde bekijken we per onderwerp hoe en wie te betrekken.
Organisatie	Gemeente en ondernemersverenigingen beiden initiator
Uren	40 uur
Kosten	-
Planning	Doorlopend

5.7 Digitaliseren van de dienstverlening

Doel	- Specifieke aandacht voor de ondernemer als klant in onze digitale dienstverlening.
Aanpak	In het kader van de omgevingswet werkt de gemeente aan de digitale dienstverlening. Vanuit team economische zaken werken wij mee aan de digitalisering van onze informatie en het vergemakkelijken van het aanvragen van bijvoorbeeld vergunningen. We signaleren knelpunten bij ondernemers en zorgen dat deze meegenomen worden bij de implementatie.
Organisatie	Gemeente (team EZ)
Uren	50 uur p/j
Kosten	-
Planning	Q1 2021 - Q4 2021